

IMPLICAȚII SOCIALE ALE PANDEMIEI COVID-19 ASUPRA VÂRSTNICILOR²⁷

Mariana BUCIUCEANU-VRABIE, dr. conf.cercet.
Institutul Național de Cercetări Economice, Chișinău, Republica Moldova
buciuceanuvrabie@gmail.com

Rezumat. Sunt evaluate aspectele sociodemografice ale populației în vârstă în condițiile pandemiei COVID-19. În baza rezultatelor preliminare ale studiului calitativ "Atenuarea efectelor negative ale pandemiei COVID-19 asupra familiilor" și a statisticii curente sunt analizate implicațiile sociale ale crizei COVID-19 asupra bunăstării și nivelului de trai al vârstnicilor în Republica Moldova.

Cuvinte-cheie: COVID-19, îmbătrânirea populației, nivel de trai.

JEL Classification: I30, J18

Odată cu declanșarea crizei COVID-19, una dintre cele mai sensibile și vulnerabile categorii ale populației la implicațiile pandemiei sunt persoanele în vârstă, iar carențele profunde a nivelului de trai și bunăstării cetățenilor în general, a sistemului medical și a sănătății precare le agravează și mai mult situația. Pe măsură ce pandemia a evoluat pe tot globul, s-a constatat că țările cu coeficient de îmbătrânire înalt sunt mai susceptibile de a fi afectate mai intens de către noul virus, în special în regiunile cu mai puține facilități de îngrijire a sănătății (Nicoletta Balbo et.al., 2020).

O abordare în dinamică a schimbărilor demografice din ultimul deceniu, accentuează intensitatea procesului de îmbătrânire al populației din Republica Moldova, comparativ cu majoritatea țărilor din Europa și Asia Centrală. Astfel, către anul 2020, coeficientul de îmbătrânire a populației în Moldova, înregistra deja, circa 22%, cu o discrepanță de gen eminentă în defavoarea femeilor de 60 ani și peste (25.1%, comparativ cu bărbații - 18%).

Statistica preliminară pentru anul 2020 arată că, circa 39% din totalul gospodăriilor din Moldova au în componență cel puțin o persoană în vârstă de 60 ani și peste, din care 3/4 constituie gospodării formate doar din vârstnici. În două din trei gospodării cu vârstnici trăiesc persoane solitare. Totodată, peste 2/3 din gospodării sunt concentrate în mediul rural, unde infrastructura și dotarea cu comodități este foarte precară. În anul 2020, fiecare a doua gospodărie cu vârstnici nu avea încă acces la baie/ duș, la grup sanitar cu apă în locuință, sau sistem public/privat cu apă caldă. Doar 2/3 dispuneau de sistem de canalizare și gaze din rețea.

Cu venituri precare, vârstnicii sunt și cei mai susceptibili la sărăcie comparativ cu alte categorii ale populației. Potrivit ultimilor studii (BNS, 2020), sub pragul absolut al sărăciei se află 29% dintre pensionarii pentru limita de vârstă, 25% din populația în vârstă de 60 ani și peste, dar și fiecare a patra gospodărie cu vârstnici (fie cuplu familial sau persoană solitară). În condițiile în care pentru gospodăriile formate numai din vârstnici principala sursă de existență sunt prestațiile sociale - 66,3%, iar în majoritatea cazurilor vorbim aici de pensia pentru limita de vârstă, valoarea medie a căreia este de 1843 lei (sau 91 Euro), se constată în primul rând povara socioeconomică a vieții persoanelor în vârstă, agravată în prezent, în contextul crizei COVID-19. Menționăm, femeile constituie circa 71% în numărul total de pensionari pentru limită de vârstă, iar pensia medie este mai mică cu 20% comparativ cu cea a bărbaților (85 Euro versus 107 Euro).

În Republica Moldova, și până la pandemie, situația vârstnicilor se caracteriza prin oportunități scăzute de a îmbătrâni activ, sănătos și integrat în viața socială participativă, de a avea un trai decent și venituri suficiente, de a dispune de facilități și diverse servicii prietenoase și necesare vârstei (Buciuceanu-Vrabie M., 2016). Cercetările actuale arată că schimbările dramatice și măsurile impuse în contextual pandemiei, distanțarea socială și fizică, prezintă provocări importante pentru sănătatea și bunăstarea adulților în vârstă de 60 ani și peste, iar ca urmare a morbidității înalte din alte afecțiuni

²⁷ Elaborat în cadrul Proiectului Programului de Stat (2020-2023) 20.80009.0807.21 „Migrația, schimbări demografice și politici de stabilizare a situației”.

acute și cronice, vârstnicii au cele mai înalte riscuri de a pierde lupta în cazul infectării cu COVID-19. Potrivit statisticii oficiale curente în Republica Moldova, persoanele în vârstă de 60 ani și peste constituie o pătrime (27,3%) în totalul persoanelor infectate, în timp ce 3/4 – în totalul persoanelor decedate ca urmare a infecției cu COVID-19.

Rezultatele studiului calitativ realizat recent în contextul pandemiei (CCD, 2020), arată că pentru adulții în vârstă, sănătatea este influențată mai mult de viața lor de zi cu zi decât de intervențiile medicale. De aceea, o data cu izolarea socială și fizică, pe lângă singurătate și depresie, o multitudine de probleme conexe au perturbat viața vârstnicilor, diferit, însă, după complexitate pentru diverse categorii și grupuri sociale mai vulnerabile: vârstnici solitari, vârstnici cu dizabilitate, vârstnici cu venituri reduse, vârstnici din mediul rural etc.

O dată cu izolarea, sănătatea mentală și viața personală a vârstnicilor s-a schimbat și a devenit nesigură inclusiv prin intensificarea stării de frică, de insomnie, tristețe presiune morală puternică, stări frecvente de tensiune (inclusiv arterială), agravarea bolilor cronice ș.a.

Rezultatele studiului (CCD, 2020) vin să confirme diversitatea problemelor cu care se confruntă vârstnicii în contextul crizei COVID-19. Printre cele mai des enunțate sunt: lipsa oricărui ajutor (în special la vârste mai înaintate și la vârstnicii solitari sau ai căror copii sunt departe, înafara țării); neajunsurile financiare cronice și imposibilitatea de a procura cele necesare; dependența de medicamente, costul acestora, dar și lipsa medicamentelor necesare în perioada carantinei în farmacii; interesul slab al serviciilor de asistență socială față de vârstnici.

Ca urmare a unui sistem precar de asistență socială și neadaptat la necesitățile vârstnicilor, a deficitului de rețele profesionale de lucrători sociali și de echipe multifuncționale mobile, a fost compromisă exercitarea drepturilor fundamentale ale persoanelor în etate, precum posibilitatea de a procura hrană, medicamente, alte produse esențiale în cazul vârstnicilor solitari. Accesibilitatea redusă la tehnologii informaționale și lipsa competențelor de utilizare a acestora i-a privat pe mulți vârstnici în comunicare și interacțiune cu familia și prietenii diferit decât pe populația de până la 50 ani.

Un alt aspect, tot mai evident în contextual pandemiei COVID-19, este că stereotipurile, prejudecățile, discriminarea pe motiv de vârstă, inclusiv inegalitate de gen – omniprezente și înainte, au evoluat ca factor de risc pentru intensificarea violenței orientate împotriva persoanelor în vârstă (Han SD, Mosqueda L., 2020). În cazul Republicii Moldova, studiile autohtone (MMPSF ș.a. 2020; CCD, 2020) atestă că intensificarea cazurilor de violență asupra vârstnicilor în pandemie, femeile în etate devenind mai des victime, este determinată atât de probabilitatea de raportare a cazurilor de violență, care este mai mică ca urmare a restricțiilor de izolare, dar și a percepțiilor privind rolurile de gen, cât și de reducerea serviciilor multidisciplinare de prevenție și combatere a violenței la nivel comunitar.

Provocările pandemiei COVID-19 în raport cu vârstnicii, face trimitere la un sistem de protecție și ajutor social inechitabil și imatur la diverse situații de criză. Se constată importanța dezvoltării unor politici sociale și economice prietenoase vârstei, cu accent și pe relații intergeneraționale.

Referințe bibliografice

1. Biroul Național de Statistică (BNS). Nivelul sărăciei în Republica Moldova în 2014-2018. Notă informativă. 08.07.2020.
2. Buciuceanu-Vrabie M. (2016). The Active Ageing Potential in the Republic of Moldova. *Economy and Sociology*, 3, 42-48.
3. CCD (2020). Atenuarea efectelor negative ale pandemiei COVID-19 asupra familiilor și vârstnicilor. Studiu calitativ.
4. Han SD, Mosqueda L. (2020). Elder abuse in the COVID-19 era. *Journal of the American Geriatrics Society*. 3 April 2020.
5. MMPSF, UNFPA, UNHR, UN Moldova, HelpAge (2020). Analiza riscurilor pandemiei COVID-19 asupra persoanelor vârstnice din Republica Moldova..
6. Nicoletta Balbo et.al. (2020). Demography and the Coronavirus Pandemic. *Population and Policy Brief*. No 25, May, 2020.
7. Storey JE. (2020). Risk factors for elder abuse and neglect: A review of the literature. *Aggression and Violent Behavior*. 2020; 50: 1-13.